

ЧЕТ ТИЛИ ДАРСЛАРИДА ИНТЕРАКТИВ ДОСКАДАН ФОЙДАЛАНИШ ИМКОНИАТЛАРИ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7333176>

Наргиза Расулжановна Исмаатуллаева

Филология фанлари бўйича PhD, доцент в.б.,
“Таржимашунослик ва халқаро журналистика” кафедраси,
Тошкент давлат шарқшунослик университети
ismatullayeva.nargiza@gmail.com

***Аннотация.** Мазкур мақола чет тили дарсларида интерактив доскадан фойдаланишнинг афзал жиҳатлари, интерактивликни таъминлашдаги имкониятлари, ўқув материалларини яратишдаги қулайликлари каби масалаларга бағишланган. Натижа ва хулосалар биринчи курс талабалари учун “Асосий шарқ тили (хитой тили)” фани машғулотида интерактив доскадан турли усулларда фойдаланиш тажрибасидан олинган.*

***Калим сўзлар:** интерактив доска, чет тилини ўқитишнинг замонавий технологиялари, кўпфункционаллик, интерактив материал, визуал хотира.*

POSSIBILITIES OF USING THE INTERACTIVE BOARD IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS

Nargiza Rasuljanovna Ismatullayeva

PhD in Philology, Acting Associate Professor,
Department of "Translation studies and international journalism",
Tashkent State University of Oriental Studies
ismatullayeva.nargiza@gmail.com

***Abstract.** This article is devoted to issues such as the possibilities of providing interactivity, and the convenience of creating educational materials and other advantages of using an interactive whiteboard in foreign language classes. Results and conclusions are obtained from the experience of using interactive whiteboard in different ways in the lessons of "Basic Oriental Language (Chinese)" for first-year students.*

***Keywords:** interactive board, modern technologies of foreign language teaching, multi-functionality, interactive material, visual memory.*

КИРИШ

Айни глобаллашув жараёнида бошқа мамлакатлар қатори бизнинг мамлакатимиз учун ҳам таълим соҳасида анъанавийликдан қочган ҳолда инновацион таълим технологияларини кенг жорий қилиш долзарб масалалардан бўлиб қолди.

Ўқувчи-талабаларнинг фанга бўлган қизиқишларини орттириш, мотивация бериш учун видеотақдимотлар, инфографикалар, интерактив ўйинлар ва бошқа интерактив материаллар ўқитувчиларнинг кўргазмали материал, тарқатма материал, тақдимот материаллари фондида мавжуд бўлиши ҳамда таълим берувчилар буларни яратиш қобилиятига эга бўлишлари мақсадга мувофиқдир.

Ахборот-коммуникация технологиялари (АКТ)ни ўқув дастурига интеграциялаш турли жиҳатларни, жумладан, ҳам ўқитувчи, ҳам ўқувчиларнинг янги технологияга мослашишда ўз

усулларини топиши, ушбу усулларнинг педагогик жараёндаги ролини, янги кўникмаларга эга бўлиш ва эҳтимол, ижтимоий мулоқотни ўзгартириши мумкинлигини тушунишлари керак. Шу тариқа ўқитувчилар ва ўқувчилар ўртасидаги бу мулоқот янада катта аҳамият касб этиб, айниқса иккисининг ҳам мақсади технологиядан тил машғулотларини ўзгартириш ва анъанавий эски усулларни такрорламаслик учун фойдаланиш бўлса, бу жуда муҳимдир [Schmid 2006:60].

Ҳозирда ўқув жараёнига кенг жорий қилинаётган мана шундай самарали ахборот-коммуникация технологиялардан бири интерактив доска ҳисобланади. Интерактив доска – бу рақамли проектор ёрдамида доскада компьютер тасвирларини акс эттирувчи сенсор экрандир. Бунда ўқитувчи тўғридан-тўғри экранда сичқонча сифатида бармоқларидан ёки махсус интерактив ручкадан фойдаланиб доскадаги элементлар билан ишлаши мумкин. Элементларни кўчириш, очиш ва нусха олиш мумкин.

В.Армстронг агар ўқитувчи интерактив доскани ўзаро таъсирчанликни таъминлашда фойдаланиш мумкинлигини ҳис қилса ва тегишли дастурий таъминотдан фойдаланса, бу қурилма интерактивликни ўрнатиш имкониятини бериши, агар у фақат тақдимот воситаси сифатида қабул қилинса, ўзаро таъсир ўтказа олмаслигини таъкидлайди [Armstrong 2005:457]. Интерактив доска экрандаги иловаларни манипуляция қилишнинг турли усулларидан фойдаланган ҳолда интерактивликни таъминлай олиши аниқланган.

Дарс жараёнида интерактив доскадан фойдаланишнинг афзал томонлари куйидагилардан иборатлиги кузатилди.

Анъанавий усулдан фарқли ўлароқ, бундай доскада амалга ошириладиган ҳаракатлар кўп. Масалан, ушбу доскада тасвирларни кўрсатиш, видеолавҳа бериш, аудиоовоз эшиттириш ҳамда худди анъанавий доска сингари бармоқлар ёки махсус фломастер ёрдамида ёзиш, графикалар чизиш мумкин.

Биргина шундай кўпфункционали доска ёрдамида дарсдаги вақтдан унумли ва мазмундор фойдаланиш имкони мавжуд.

Ўқитувчи дарсликдаги лексикани тушунтиришда айрим ҳолларда мушкулликларга учраши табиий. Масалан, чет тили маданиятига хос реалиялар (таом номлари, урф-одат сўзлари, архитектурага оид сўзлар, миллий тиббиётга оид сўзлар ва ҳ.з.)ни тушунтиришда аниқ визуал тасвирларсиз талабани ишонтириш қийин. Албатта, бундай сўзларнинг тасвирини, изоҳини битта дарсликнинг ўзида батафсил ифодалаб бўлмайди. Анъанавий тарзда карточка ёки катта ватманга тасвири туширилган кўргазмали материалларни ҳам ҳар бир дарс учун тайёрлаб келишнинг имкони йўқ. Шу туфайли интерактив доска ва уларга ўрнатилган дастурлар ёрдамида интернет хизматидан фойдаланган ҳолда янги дарс лексикасининг тасвири, кўргазмали ишланмаларини тайёрлаш ўқитувчи учун ҳам вақтни тежашга, ҳам сифатни таъминлашга, ҳам талабалар қизиқишини жалб қилишга ёрдам беради. Бунда биргина янги сўз учун бир нечта тасвир кўрсатиш ва шу аснода такқослаш, изоҳлаш усуллари ёрдамида талабаларда муайян бир сўз бўйича аниқ тасаввурларни шакллантириш мумкин.

Масалан, хитой тилидаги 单眼皮 *dānyǎnpí* – якка қовоқли (кўз қовоғи) деган тушунчани ўзбек талабасига тушунтириш анчайин мушкул. Буни ўз ўрнида бир нечта тасвирлар ёрдамида кўрсатиш ҳамда унинг антоними бўлмиш 双眼皮 *shuāngyǎnpí* сўзини ҳам тасвирлар билан кўрсатиш талабада аниқ тасаввур уйғотади. Якка қовоқ асосан мўғул ирқига мансуб кишиларга хос бўлиб, кўзнинг тепа қовоғи бурмасиз бўлади. (Гувоҳи бўлиб турганимиздек, бу ҳолатни визуал кўрмасак, сўз билан тушунтириш мушкул). Яна шунингдек, тематик лексикага оид сўзларни интерактив доскада тасвирлар, қўшиқлар, видеолавҳалар ёрдамида намоиш қилиб ўргатиш жуда яхши самара беради.

Интерактив доскаларнинг махсус дастурларида, шунингдек, турли ўйин, тест, топшириқлар тайёрлаш имконияти ҳам мавжуд бўлиб, булар ўтилган дарсни такрорлаб мустаҳкамлашда ёрдам беради.

Янги технологиянинг педагогик жараёнга таъсирини тушуниш учун у қандай шароитларда амалга оширилиши ва ушбу жараён иштирокчилари томонидан қандай изоҳланишини тушуниш керак [Schmid 2006:51].

Д.Гловер ва бошқа тадқиқотчилар интерактив доскани дарс жараёнида қўллаш борасида ўтказган тажрибаларга мурожаат қиладиган бўлсак, кузатишлар ва интервьюлардан маълум бўлишича, интерактив доскадан фойдаланишни бошлаган ўқитувчилар ушбу технология интерактивликни таъминлашда анъанавий дарс машғулотирига ёрдамчи сифатида хизмат қилганлигини ҳамда уларнинг дарсга тайёргарлиги, дарс бериш услубини ҳам ўзгартирганлигини таъкидлашган [Glover 2007:17].

Интерактив доска дарс жараёнида матнлар билан ишлашда ҳам ўқитувчи учун катта имкониятларни беради. Ўқитувчи интерактив доскада тасвири туширилган матндаги айрим сўзларни ўчириб ташлаши ва талабалардан ана шу сўзларни тахмин қилиб топишларини сўраши мумкин. Ёки бўлмаса, ўқитувчи матннинг маълум қисмини доска дастуридаги махсус парда билан ёпиб туриши ва матннинг қолган қисми мазмуни ҳақида сўраши, матнни импровизация қилишни топшириқ сифатида бериши мумкин.

Бундай досканинг яна бир афзалликларидан бири интерактив доска билан ишлаш чоғида ўқитувчи доим эътибор марказида бўлади, талабаларга доим юзланиб аудитория билан тўғридан-тўғри алоқани ушлаб тура олади.

ХУЛОСА

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, интерактив досканинг имкониятлари чексиз. Таълим берувчининг бундай замонавий ускунадан тўғри фойдаланиши, бой тасаввурини ишлатган ҳолда дарс учун янгидан янги топшириқлар тайёрлаши дарс жараёнини самарали ва қизиқарли олиб боришга, шунинг натижасида эса талабаларга билим олишда янада катта мотивация бериши муқаррар. Педагогнинг доимий изланишда бўлиши, закон билан ҳамнафас самарали ўқитиш методикаси ва технологияларини ўзлаштириши, шу тариқа дарс беришга янгича ёндашувни қўллаши давр талаби бўлиб қолди.

АДАБИЁТЛАР (REFERENCES)

1. Armstrong, V., Barnes, S., Sutherland, R., Curran, S., Mills, S., & Thompson, I. (2005). Collaborative research methodology for investigating teaching and learning: the use of interactive whiteboard technology. *Educational Review*, 57(4), 457–469.
2. Glover D., Miller D., Averis D. & Door V. (2007) The evolution of an effective pedagogy for teachers using the interactive whiteboard in mathematics and modern languages: an empirical analysis from the secondary sector, *Learning, Media and Technology*, 32:1, 5-20.
3. Ismatullayeva, N. R. (2020). Expression of somatic physiognomistic lacunas in chinese and uzbek languages. In *Наука и инновации в XXI веке: актуальные вопросы, открытия и достижения* (pp. 127-129).
4. Ismatullayeva, N. R. (2021). On the Introduction of E-Learning Portfolio in the Educational Process. *Current Research Journal of Pedagogics* (2767-3278), 2(09), 35-37.
5. Schmid, Euline Cutrim. Investigating the Use of Interactive Whiteboard Technology in the English Language Classroom through the Lens of a Critical Theory of Technology. *Computer Assisted Language Learning* Vol. 19, No. 1, February 2006, pp. 47–62.